

Sosiaali- ja terveysministeriö

Viite: Lausuntopyyntö 19.04.2018

STM/1856/2018
STM044:00/2018

**SUOMEN TERVEYDENHOITAJALIITON LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSEEN
EDUSKUNNALLE LAIKSI KORKEAKOULUOPIKSELIJOIDEN
OPIKSELUTERVEYDENHUOLLOSTA JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI**

Suomen Terveydenhoitajaliitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa lakiluonnoksesta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta. Lakiluonnoksessa esitetään, että kaikkien korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut järjestäisi Kansaneläkelaitos ja opiskeluterveydenhuollon valtakunnallisena tuottajana toimisi Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. Uudistuksen myötä YTHS:n palvelut laajenisivat koskemaan nykyisten yliopisto- opiskelijoiden lisäksi ammattikorkeakouluopiskelijoita.

1. Opiskeluterveydenhuollon palveluiden järjestäminen

Korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon irrottaminen kokonaan maakunnista tulisi poikkeamaan maakunta- ja sote -uudistuksen yleisestä tavoitteesta koota maakuntien järjestämis- ja rahoitusvastuulle laajasti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Se poikkeaisi myös maakunta- ja sote -uudistuksessa omaksuttavasta järjestämis- ja rahoitusmallista.

Terveydenhoitajaliitto esittää huolensa opiskeluterveydenhuollon pilkkoutumisesta, koska opiskeluterveydenhuollon piiriin kuuluvat korkeakouluopiskelijoiden lisäksi myös toisen asteen opiskelijat.

Ongelmaksi on esitetty opiskeluterveydenhuollon palvelujen erilaisuus kunnissa. Tasalaatuisten palveluiden turvaaminen on ollut ongelmallista palvelun järjestäjien (kuntien) suuren lukumäärän vuoksi. Tulevassa 18 maakunnan mallissa palvelujen yhtenäistäminen olisi mahdollista toteuttaa sopimusohjauksellisin keinoin ministeriön ja maakuntien välillä ilman valtakunnallista järjestäjääkin. Tällöin voitaisiin huomioida kunkin maakunnan palvelujärjestelmän kokonaisuus myös opiskeluterveydenhuollon järjestämisessä ottaen huomioon myös YTHS:n palvelut.

Suomessa toimii 24 ammattikorkeakoulua ja useilla niistä on myös sivutoimipisteitä eri paikkakunnilla. Vuonna 2016 oli YTHS:llä omia toimipisteitä 13 paikkakunnalla ja 581 työntekijää

(mm. yleis- ja erikoislääkäreitä, terveydenhoitajia, fysioterapeutteja, sairaanhoitajia, psykologeja, hammaslääkäreitä, hammashoitajia ja suuhygienistejä, puheterapeutti- ja laboratoriohenkilöstöä sekä sosiaalityöntekijöitä). Palveluiden piiriin on kuulunut 125 000 yliopisto-opiskelijaa. On arvioitu, että esityksen seurauksena YTHS:n piiriin kuuluvien korkeakouluopiskelijoiden lukumäärä tulisi kasvamaan noin 130 500 opiskelijalla.

Miten turvataan saatavilla olevilla resursseilla opiskelijoiden sujuva palvelujen saanti ja palveluiden laatu? On selvää, että tarvittaisiin runsaasti uusia toimitiloja ja kilpailtaisiin maakuntien kanssa osaavasta henkilökunnasta. Amk-opiskelijoiden ottaminen palvelujen piiriin edellyttäisi YTHS:n mukaan 30 uuden toimipisteen ja 53 hammashoitoyksikön perustamista. Uusia työpisteitä tulisi perustettavaksi 280 ja 350 uutta työntekijää palkattavaksi. Tästä aiheutuu huomattavia investointikuluja. Eikö olisi taloudellista tukeutua olemassa oleviin, tulevaisuudessa maakunnan palvelupisteisiin ja toimijoihin?

Terveydenhoitajaliitto pitää tärkeänä, että opiskeluterveydenhuollon järjestäjällä on vahva asiantuntemus toiminnan sisällöstä. Maakunnissa tätä asiantuntemusta on valmiina.

Maakunnat saavat lakiesityksen mukaan rahoituksen asukkaisiin perustuvasti yleiskatteellisena. Mikäli opiskeluterveydenhuoltoon tulisi valtakunnallinen järjestäjä, maakuntien rahoituksesta vähennettäisiin tietty osuus valtakunnalliselle toimijalle. Perusteluna on esitetty, että opiskelijoiden kotimaakunta ja opiskelumaakunta ovat usein eri maakuntia ja opiskelijat liikkuvat eri korkeakouluyksiköiden välillä. Eikö olisi mahdollista, että opiskelupaikkamaakunta laskuttaisi vuosittaisen, opiskelijakohtaisen, valtakunnallisesti määritellyn kapitaatiokorvauksen kotimaakunnalta? Opiskelumaakunnan ulkopuolisista palvelujen käytöstä palvelujen tuottaja voisi laskuttaa opiskelumaakuntaa samaan tapaan kuin nykyään laskutetaan erikoissairaanhoidon palveluista oman sairaanhoitopiirin ulkopuolella toteutuneista palveluista.

Opiskelijoiden terveydenhoitomaksun kerääminen on esitetty ongelmalliseksi. Eikö olisi mahdollista rinnastaa maksu muihin terveydenhuollosta perittäviin palvelumaksuihin ja säätää opiskeluterveydenhuollon maksut terveydenhuollon maksulain- ja asetuksen yhteydessä vuosimaksuna peruspalvelujen osalta ja käyntimaksuina erityistyöntekijöiden osalta?

Edellä esitetyn perusteella Suomen Terveydenhoitajaliitto pitää esitetyistä vaihtoehdoista parhaana maakuntapohjaista järjestäjää. Tällä voidaan parhaiten turvata kaikkien opiskeluterveydenhuollon piirissä olevien palvelut yhdenvertaisina, tasalatuina ja kustannustehokkaina. Silloin se ei poikkeaisi maakunta- ja sote -uudistuksen yleisestä tavoitteesta koota maakuntien järjestämis- ja rahoitusvastuulle laajasti sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Se ei myöskään poikkeaisi maakunta- ja sote-uudistuksessa omaksuttavasta järjestämis- ja rahoitusmallista.

2. Palveluiden saatavuuden ja laadun turvaaminen

Terveydenhoitajaliitto pitää kannatettavina laille asetettuja tavoitteita tarjota kaikille korkeakouluopiskelijoille yhdenvertaiset palvelut ja kaventaa terveyseroja. Nämä ovat hyvin tärkeitä tavoitteita myös toisen asteen opiskelijoiden kohdalla, joiden riittävät ja laadukkaat opiskeluterveydenhuollon palvelut on ehdottomasti myös turvattava.

Kustannusten hallintaan pyritään lisääntyvässä määrin sähköisten palvelujen kautta, keskittämällä palveluita sekä tinkimällä opiskeluterveydenhuollon henkilöstön määrästä. Säästöt heikentävät opiskeluterveydenhuollon palveluiden nopeaa saatavuutta ja laatua ja voivat aiheuttaa hoidon viivästymistä. Opiskelijat vastustavat sähköisten palveluiden jatkuvaa lisäämistä ja arvostavat myös henkilökohtaisia kontakteja. Digitaaliset palvelut ovat hyödyllinen tuki ammattilaisten työssä, mutta niillä ei pidä korvata henkilökohtaisen kohtaamisen mahdollisuutta.

3. Henkilöstövaikutukset ja henkilöstön asema

Neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta säädetään valtioneuvoston asetuksella 338/2011. Asetuksessa säädetään opiskeluterveydenhuollon sisällöstä ja opiskeluterveydenhuoltoon oikeutetuista oppilaitosten opiskelijoista. Opiskeluterveydenhuollolla on yhteys oppilaitoksen opiskeluympäristön terveyteen. Lakiesityksessä todetaan, että valtioneuvoston asetuksen perustelumuioston mukaan opiskeluterveydenhuollon luonteen ja erityispiirteiden takia henkilöstön tulee olla perehtynyt erityisesti opiskelevien nuorten ja nuorten aikuisten kehitysvaiheeseen, terveysongelmiin ja opiskelukykyyneen vaikuttaviin tekijöihin. Päättämänä todetaan myös, että siksi on suositeltavaa, että opiskelijalla on mahdollisuus asioida samojen terveydenhuollon ammattilaisten kanssa.

Lakiesitysluonnoksen mukaan esityksen tavoitteena on turvata korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollon palvelut valtakunnallisesti ja parantaa palvelujen laatua ja saatavuutta. Opiskeluterveyden järjestämisvelvollisuuden siirtymisellä kunnilta Kansaneläkelaitokselle on vaikutuksia opiskeluterveydenhuollossa työskentelevään henkilöstöön. Esitysluonnoksessa todetaan edelleen, että ammattikorkeakouluopiskelijoiden ottaminen palvelujen piiriin edellyttäisi YTHS:n arvion mukaan 30 uuden toimipisteen ja 53 hammashoitoyksikön perustamista. Uusia työpisteitä tulisi perustettavaksi arviolta 280 ja palveluiden lisääminen tarkoittaisi 350 työntekijän lisäystarvetta.

Uudistuksen yhteydessä on erityisen tärkeää turvata asiakas-/potilastyön jatkuvuus ja henkilöstön riittävä ja välittömästi käytettävissä oleva asiantuntemus opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemiseksi. Nykyisin ammattikorkeakoulupaikkakuntien ja kuntayhtymien palveluksessa on opiskeluterveydenhuollossa toimivaa henkilöstöä, jonka tulisi siirtyä kunnista/kuntayhtymistä YTHS:n palvelukseen ns. liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Näin turvattaisiin palvelujen laatu sekä tarvittava kokemus ja osaaminen.

Maakunta- ja soteuudistuksen valmistelussa sekä aiempina vuosina toteutetuissa kunta- ja palvelurakennehankkeissa lainsäädännöllä on säädetty henkilöstön siirtymisestä toisen työnantajan palvelukseen ns. liikkeenluovutuksen periaatteilla. Näin on pyritty turvaamaan riittävä osaaminen uusissa tai yhdistyvissä organisaatioissa, pyritty vähentämään henkilöstöön kohdistuvien muutospainneiden määrää sekä turvaamaan työllisyyttä.

Yksityiskohtainen esitys henkilöstön asemasta

Lakiin korkeakoulujen opiskeluterveydenhuollosta lisätään tarvittavat voimaannpanosäädökset, joissa säädetään henkilöstön asemasta uudistuksessa.

Uudistuksessa opiskeluterveydenhuollon tehtäviä hoitavan henkilöstön siirto kunnista tai kuntayhtymistä Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöön katsotaan liikkeenluovutukseksi. Opiskeluterveydenhuollon tehtäviä hoitavaksi henkilöksi katsotaan sellainen, jonka tehtävistä vähintään puolet on suunnattu opiskeluterveydenhuoltoon.

Henkilöstön siirtymisen yhteydessä on turvattava myös mahdolliset kunnalliset lisäeläke-etuudet lakisääteisesti liikkeenluovutuksen periaatteella siirtyvän henkilöstön osalta.

Helsingissä 18.5.2018

Leila Lehtomäki

Puheenjohtaja

Suomen Terveydenhoitajaliitto ry

Aija Saarinen

Kehittämispäällikkö

Suomen Terveydenhoitajaliitto ry